

Évközi 19. vasárnap

1Kir 19,4-8

Illés vándorlása

Amikor a Júdához tartozó Beersebába ért, otthagya szolgáját, maga pedig behúzódtott egynapi járásnyira a pusztába. Amikor odaért, leült egy borókabokor alá és a halálát kívánta. Azt mondta: „Most már elég, Uram! Vedd magadhoz lelkemet! Én sem vagyok különb atyáimnál.” Ezzel lefeküdt és elaludt. Egyszer csak angyal érintette meg, és így szólt hozzá: „Kelj föl és egyél!” Ahogy odapillantott, lám, a fejénél egy sült cipó meg egy korsó víz volt. Evett is, ivott is, de aztán újra lefeküdt aludni. Ám az Úr angyala másodszor is megjelent, megérintette és azt mondta: „Kelj föl és egyél! Különben túl hosszú lesz neked az út.” Fölkelt, evett, ivott, aztán negyven nap és negyven éjjel vándorolt ennek az ételnek az erejéből, egészen az Isten hegyéig, a Hórebbeig.

Illés próféta története a Királyok könyvében egészen más forrásra épül, mint a könyv további része. Ennek a rendkívüli prófétának az életét a folklórból gyűjtötték össze, ahogyan azt a nép megőrizte. Ezért ezek a történetek telve vannak csodákkal, fantasztikus fordulatokkal, mondhatnánk úgy is, mint a mesében. Illés vándorlása egy olyan út, amely a végén ugyanoda tér vissza, ahonnan elindult. Elindul Transzjordániába (17,2-7), visszatér Izraelbe (18,1-46), majd déli irányban hagyja el Izraelt (19,1-18), majd ismét Transzjordániában találjuk (19,19-21). Vándorlásának oka az üldözés, mert nem hajlandó a Baál-imádókhoz kapcsolódni, hanem Jahvet tiszteli. Mindez Ácháb király idején történik, aki felesége, a szidoni származású Jezabel hatására, szinkretista vallási kultúrát akar kiépíteni, hogy többé a vallási különállás ne legyen a politikai szövetségek akadályja. Az elbeszélés csúcsa a kármelhegyi istenítélet (18,21-40).

Illés utazásai jórészt menekülések, de nem világos, hogy az őt üldöző Ácháb és felesége Jezabel elől, vagy a rábizott prófétai küldetése elől menekül. Az utóbbi vonatkozásban személyisége hasonlít Jónásra, aki szintén „rühellé” a prófétaságot, ahogyan azt Babits Mihály megállapítja. A menekülések, vándorlások tehát kettős konfliktust mutatnak be, az egyik kívül zajlik, a politikai szintéren, a másik belül zajlik, Illés lelkében. Lassan alakul ki az Isten és király elől menekülő prófétában az Istenhez emelkedő lélek, ahogyan az küldetése végén beteljesedik,

amikor tüzes szekéren az égbe emelkedik. Illés menybemenetele tüzes szekéren (2Kir 17,10-16) minden további „tansítus”-nak a bibliai alapja lesz. A legtöbben a leírás realiztikus jellege miatt csak a történet megvalósításával a mennyei utazás mikéntjével foglalkoznak. Pedig nehezebb volt Illés lelkének a félelmek és kétségek közül Istenhez emelkedni, mint a testének átmenni ebből a világból az Isten világába.

A homályosan fejlődésnek indult messiási elképzelésekben Illés kirtása és végső mennybemenetele mély nyomot hagyott az emberekben, és a visszatéréséről kezdtek beszélni a próféták (Mal 3,23). Erre építette az Újszövetség Jézus és Illés szerepének párhuzamba állítását (Lk 1,17), mert Jézus is azt tekintette feladatának, hogy az atyák szívét a fiakba oltsa. Előbb Keresztelő Jánost azonosítják Illés redivivusszal, vagyis benne látják újraéledni Illés szellemét (Mk 15,35 köv.), de ezt mégsem tartják tökéletes megoldásnak, mert Jánost mégsem lehet Illésnek nevezni (Jn 1,21-25). Annyiban hasonlít, hogy pusztába menekül, bűnbánatot hirdet, de János maga Jézusra mutat (Lk 4,25). Az Újszövetség tudatosan is közelíti Jézus működését Illés által megismert epizódokhoz, a naimi ifjú története mögött könnyű feismerni Illés életéből a szareptai csoda párhuzamát. Illés tüzet hoz az égből, (2Kir 1,9-14), Jézus pedig új tüzet gyújt a szívekben (Lk 12,49), a Szentlélek tüzét. Az Olajfák-hegyi szenvedő Jézus ugyanúgy kap vigasztalást, mint Illés (Lk 22,43), jóllehet Jézus nem kérte a halált, mint Illés, a hívők számára a közbenjáró, az Istennel való bensőséges viszonyt kialakító próféta, aki ilyen módon minden keresztény példaképe. A vándorló egyház számára és az egyéni hit fejlődése számára érdekes példa Illés. Nem véletlen, hogy a cambridge-i származású Stock Szent Simon éppen Illés barlangjában alapította a karmelita rendet, amely a misztikus elmélkedést állította az élete középpontjába. A hit egzisztenciális megragadása nem egy pillanat eredménye, hanem egy hosszú folyamat végeredménye. Az emberi lélek misztikus uniója az Istennel a célját és küldetését megtaláló ember lelki fejlődésének végeredménye. Illés története alapvetően lelki fejlődés története, külső, sok esetben egyszerre reális és szimbolikus eseményeken keresztül. Ezért alakja azok számára válik igazán érdekessé, akik a lelki élet mélységeivel és az Istennel való bensőséges kapcsolattal kísérleteznek. Azok számára lesz fontos Illés alakja, akik vallási, spirituális küldetést vállaltak vagy vállalnak. Persze, akik, csak Illés haragjáig jutnak, semmit sem értenek meg belőle, a félelmek és szorongások vándorútjának végén, amikor Istenhez emelik lelküket, akkor értik meg csak Illést, az Isten emberét.